DOI: https://doi.org/10.53486/sstc2026.v2.76
CZU: 347.955(478)

# APPEAL IN CASSATION IN THE CIVIL PROCEDURE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: GROUNDS FOR APPEAL IN CASSATION AND LIMITS OF JUDICIAL REVIEW

# RECURSUL ÎN PROCEDURA CIVILĂ A REPUBLICII MOLDOVA: TEMEIURI DE DECLARARE ȘI LIMITE DE JUDECARE

**PÎSLARU Andreea, studentă, specialitatea: Drept**
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: pislaru.andreea.twkn@ase.md

**Abstract:** *Appeal in cassation in the civil procedure of the Republic of Moldova represents an extraordinary remedy oriented both to the control of the legality of court decisions and ensuring the uniformity of national judicial practice. The regulatory framework governing its grounds for filing and its limits has been significantly reconfigured by Law No. 246/2023. The introduced legislative amendments raise a series of conceptual and practical issues that require further examination, while a relevant conclusion on this matter from the Supreme Court of Justice is currently lacking. The complexity of the grounds for appeal in cassation and the formulation of legal notions with a high degree of generality, such as uniform jurisprudence or the arbitrary nature of judicial decisions, generate difficulties in interpretation and practical application. Regarding the limits of cassation review, there is a normative orientation towards restricting the Supreme Court's examination to the grounds expressly invoked by the appellant, thereby reinforcing the nature of cassation as a mechanism of legality control, distinct from a retrial on the merits of the case.*
**Key words:** *appeal in cassation in civil procedure, grounds for appeal in cassation, limits of cassation review, uniformity of jurisprudence*
**JEL CLASSIFICATION: K40, K10**

## INTRODUCERE

În contextul reformelor legislative recente, în special al modificărilor aduse prin Legea nr. 246/2023, cadrul normativ al temeiurilor recursului procedural civil a fost supus unor transformări complete, menite să eficientizeze această cale de atac și să orienteze spre examinarea Curții Supreme de Justiție doar acele litigii în care se disting probleme de drept, devenind astfel o veritabilă instanță de casație. Recursul capătă o dimensiune sporită nu doar ca instrument de verificare a legalității, ci și ca mijloc de asigurare a uniformității jurisprudenței și de dezvoltare a dreptului.

Prezentul articol își propune să analizeze temeiurile de recurs în procedura civilă din Republica Moldova, cu accent pe conținutul juridic al acestora și limitele de aplicare și tensiunile conceptuale pe care le generează în practică. **Scopul** urmărit este de a identifica atât punctele forte ale reglementării actuale, cât și lacunele și ambiguitățile care pot afecta aplicarea uniformă și coerentă a legii.

Din perspectivă **metodologică**, cercetarea se întemeiază pe un material normativ și teoretic, aplicând diverse metode de cercetare științifică: metodei interpretării sistemice și logico-juridice a normelor procesual civile, metoda analizei comparative, examinarea practicii judiciare. Au fost valorificate opiniile exprimate în literatura de specialitate, precum și documentele oficiale de interpretare elaborate de instanțele judecătorești

## CONȚINUTUL DE BAZĂ

**Interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție (art. 432, alin. 1, lit. a) CPC) -** este considerată în doctrină ca având un conținut vag. În acest sens, se susține că nu există criterii clare pentru determinarea caracterului „uniform" al jurisprudenței (Jimbei, 2025), afirmație cu care nu putem să nu fim de acord, având în

vedere faptul că acest temei a fost introdus prin Legea Nr. 246/2023 fără a exista, la momentul actual, o explicație clară privind modalitatea sa de invocare și aplicare.

În încercarea de a aduce unele precizări, Curtea Supremă de Justiție a elaborat Fișa tematică cu privire la temeiurile de recurs din procedura penală, ceea ce impune aplicarea prin analogie a criteriilor enunțate în aceasta, în cadrul căreia a evidențiat necesitatea respectării unor aspecte cumulative pentru admisibilitatea acestui temei, și anume:

- indicarea clară a prevederii legale, potrivit recurentului, a fost interpretată greșit
- caracterul determinant al aceste erori asupra decizie instanței
- mențiunea deciziei sau încheierii Curții Supreme de Justiție care ar da o altă interpretare prevederii în cauză. (CSJ, 2025)

Ultimul aspect poate sugera că și o singură hotărâre a Curții Supreme ar putea fi suficientă pentru a fundamenta „jurisprudența uniformă", aspect evidențiat și în teza de doctor a lui Alexandru Cebanu (Ceban, 2025).

În acest context, se conturează riscul de a reduce noțiunea de jurisprudență uniformă la soluții izolate, ceea ce ar conduce la o diluare a conținutului acestui concept. O astfel de interpretare intră în tensiune cu însăși esența noțiunii de „jurisprudență uniformă", care, în mod firesc, presupune existența unei practici judiciare constante, coerente și consolidate în timp.

Temeiul a fost introdus cu scop de aplicare de aplicare egală și uniformă a legii, ce poate fi explicată prin necesitatea de a oferi certitudine juridică și egalitate în fața legii, dar care poate limita judecarea cauzei nu la intima convingere a judecătorului și prin prisma principiilor consacrate, dar la reproducerea unor soluții anterioare în scopul menținerii aparenței de uniformitate.

**Prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție (art. 432, alin. 1, lit. b) CPC)** - prin acestei temei se admite posibilitatea casării deciziilor sau hotărârilor Curților de Apel, chiar dacă acestea sunt legale și temeinice și respectă calificarea de jurisprudență uniformă.

Aplicarea temeiului este circumscris unei marje de apreciere a Curții Supreme de Justiție, care poate decide asupra extinderii, unificării sau modificării propriei jurisprudențe., „aplicarea acestui temei de recurs ține de discreția Curții Supreme ". (CSJ, 2025)

Nota informativă relevă, în acest context, considerente ale CEDO, care ar explica necesitatea unui astfel de temei ori aceasta statutează că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenţei impusă de o abordare dinamică şi progresivă este admisibilă şi nu încalcă principiul securităţii juridice dacă sunt întrunite două condiţii:

1. noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicţii
2. instanţa care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel. (CSJ, 2025)

În ceea ce privește consolidarea jurisprudenței CSJ, recursul trebuie să confirme lipsa jurisprudenței Curții Supreme cu privire la problemele de drept invocate în recurs; existența unei jurisprudențe contradictorii a Curții Supreme cu privire la acestea, fie modificarea circumstanțelor sociale sau juridice care să justifice schimbarea practicii uniforme a Curții Supreme de Justiție. (CSJ, 2025)

Interpretarea propusă, potrivit căreia temeiurile de la lit. a) și lit. b) ale art. 432 CPC funcționează într-o succesiune logică strictă - mai întâi consolidarea jurisprudenței, ulterior eventualele abateri de la linia jurisprudențială vor putea fi sancționate prin invocarea lit. a) (Jimbei, Luca, 2025), nu este ceva cu care sunt de acord, ori necesitatea de a asigura aplicarea uniformă a legii nu ar trebui să conducă la rigiditatea acesteia și să restricționeze în mod nejustificat dezvoltarea corectă a dreptului, ori funcția acestuia rezidă tocmai în asigurarea unei evoluții continue a dreptului, prin filtrarea critică a noilor interpretări judiciare.

**A fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen (art. 432, alin. 1, lit. c) CPC)**

*Admitere neîntemeiată a un apel introdus tardiv* - adică recurentul nu a respectat termenul de declarare a apelului indicat la art. 362 CPC, cel de 30 de zile de la data pronunțării dispozitivului , iar instanța de apel a admis cerere, a examinat cazul și a oferit o decizie. (CPC)

*Respingerea ca fiind tardiv un apel depus în termen* - necesitatea temeiului este explicat prin situația „apelul este depus peste termen, partea a solicitat repunerea în termen, însă instanța din motive neclare și neîntemeiate a refuzat examinarea cererii de apel"(Ministerul Justiției, 2023) sau situație când apelantul consideră că a depus apelul în termen, calculându-l de la un anumit moment, însă instanța stabilește un alt moment de început al termenului și, în consecință, respinge apelul ca fiind tardiv (Jimbei, Luca, 2025). Sunt de acord cu părerea Inei Jimbei și Mădălinei Luca cu privire la faptul că rațiunea introducerii acestui temei rămâne neclară.

Codul de procedură civilă, la art. 369, reglementează expres mecanismul restituirii cererii de apel ca tardiv formulată, inclusiv în ipoteza în care partea nu solicită repunerea în termen sau instanța refuză admiterea acesteia, iar încheierea de restituire este supusă controlului judiciar prin recurs. Într-o astfel de condiție situațiile avute în vedere par a fi deja susceptibile de control jurisdicțional. Se poate susține că includerea unui temei distinct în art. 432 alin. (2) lit. c) apare mai degrabă ca o suprapunere normativă.

**Hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces (art. 432, alin. 1, lit. d) CPC) -** din perspectivă legală, o hotărâre nu ar trebui să producă efecte juridice față de subiecți care nu au participat la judecarea cauzei; totuși, în practică există situații în care asemenea efecte se produc, ceea ce permite persoanele care nu au fost atrase în proces, dar sunt lezate în drepturi prin hotărârea judecătorească să declare recurs conform art. 430 CPC.

Persoanele vizate de temeiul de recurs sunt persoane care urmau să fie coparticipanți obligatorii sau intervenienți principali.

Se poate susține, în acord cu opinia exprimată în literatura de specialitate, că acest temei se apropie conceptual de instituția revizuirii, având în vedere particularitățile privind momentul de la care începe să curgă termenul de exercitare a căii de atac.

În special, în situațiile în care partea nu a participat la proces, instanța nu îi comunică în mod direct hotărârea, ceea ce determină o incertitudine cu privire la momentul de la care începe să curgă termenul de recurs.(Ceban, 2025)

Recursul se depune în termen de 2 luni conform art. 434 de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale și acesta nu poate fi restabilit, fiind unul de decădere, în timp ce cererea de revizuire se poate depune în termen de 3 luni din ziua în care persoana interesată a luat cunoștință de circumstanțele respective.

**Hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor (art. 432, alin. 1, lit. e) CPC)**

În prima cauză *Hotărârea sau decizia este arbitrară* nota informativă a proiectului de lege indică că „noțiunea derivă din practica CtEDO și este utilizată pentru a defini situația în care judecătorii nu aduc nici o motivare pentru deciziile/hotărîrile luate, sau cînd acestea sunt bazate pe greșeli evidente de fapt sau de drept comise de judecători". (Ministerul Justiției, 2023)

Putem considera că aceste temei al recursului a fost instituit pentru a asigura legalitatea hotărârilor date de judecători, care chiar dacă se soluționează prin prisma intimei convingeri, aceasta trebuie să se bazeze pe faptele reale, pe probele cercetate și pe normele legale, în special după cum reiterează CSJ „ În cazul hotărârii arbitrare, carența principală vizează încălcarea unei norme legale imperative".

În cel de-al doilea caz recurentul urmează să demonstreze că instanța de apel a apreciat arbitral probele. În acest caz vom avea o expunere asupra laturii de drept.

**Instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale (art. 432, alin. 1, lit. f) CPC)** - codul de procedură civilă formulează principiul judecării unipersonale sau colegiale, cu respectarea instituției incompatibilității judecătorului în procesul civil. Prevederile acestui principiu asigură obiectivitatea și imparțialitatea judecătorului în cazul rejudecării cauzei sau al efectuării unui control judiciar. (Ceban, 2025)

În ceea ce privește **limitele judecării recursulu**i, suntem în prezența cazului când recursul este recunoscut admisibil, iar judecând recursul depus împotriva deciziei sau hotărârii date în apel, instanța exercită, conform art. 442 CPC în limitele invocate în recurs, un control de legalitate a hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute de lege. (CPC)

Sub aspect probatoriu, recursul nu permite administrarea de noi probe, cu excepția celor destinate dovedirii cheltuielilor de judecată și a despăgubirilor prevăzute la art. 372 alin. (3). Astfel, nu sunt examinate în recurs probe adiționale a participanților la proces care confirmă existența sau inexistența circumstanțelor de fapt cu caracter material-juridic, pe care se întemeiază pretențiile sau obiecțiile părților.

În același timp, aprecierea probelor realizată de instanțele de fond și de apel are caracter obligatoriu pentru instanța de recurs, cu excepția situațiilor expres prevăzute de lege.

Instanța de recurs este ținută să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate de părți, asigurând astfel o examinare completă a criticilor formulate în calea de atac.

## CONCLUZII

Recursul este caracterizat ca fiind o cale de atac extraordinară, fără efect devolutiv și, de regulă, nesuspensivă de executare. Prin apelarea la aceasta se exercită controlul de legalitate asupra actelor de dispoziţie ale curţilor de apel. Recursul rămâne un instrument de control al legalității, nu al temeiniciei, iar această distincție trebuie menținută cu rigurozitate, pentru a nu transforma instanța de recurs într-un al treilea grad de jurisdicție pe fond.

Analiza temeiurilor de recurs în procedura civilă relevă un cadru normativ marcat de mai multe tensiuni conceptuale și lacune de reglementare, astfel că cadrul normativ instituit lasă loc unor incertitudini care necesită clarificări ulterioare.

Eficiența recursului civil depinde nu doar de calitatea reglementării, ci și de voința instituțională de a-l aplica coerent și transparent. Până la clarificarea deplină a acelor aspecte normative insuficient clarificate - fie prin intervenție legislativă, fie prin practică judiciară consolidată - incertitudinea poate deveni un risc real pentru securitatea juridică și încrederea justițiabililor în sistemul de justiție.

**REFERINȚE**:

1. Ceban A. (2025). *Împuternicirile instanţei de recurs împotriva deciziilor civile date în apel.* Teză de doctor în drept. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova. file:///C:/Users/Dell/Downloads/Ceban%20Alexandru%20Teza.pdf
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Publicat : 03-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 436. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150766&lang=ro#
3. Curtea Supremă de Justiție (2025, martie 24). Fișă Tematică - Procedura penală. Temeiurile de recurs (art. 427 alin. (1) CPP în vigoare din 1 septembrie 2023). https://csj.md/images/FT_Final-_Temeiurile_de_recurs-_427_CPP_.pdf?fbclid=IwY2xjawJPpExleHRuA2FlbQIxMAABHTRCirC4JGKzqQUy53CP30--1rdi01YcLmknx-iGyuBbfagn0uS9olaWKQ_aem_XcwcW9hmIOWBukpcLp__OQ
4. Jimbei I (2025, noiembrie 6–7). *Conceptul de jurisprudență uniformă în temeiul de recurs prevăzut de art. 432 alin. (1) lit. a) CPC.* In: Integrare prin cercetare și inovare.: Ştiinţe juridice şi economice, Chișinău. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Culegere_Conferinta_Integrare_prin_CI_SJE_USM%2B2025_compressed-512-515.pdf
5. Jimbei I., Luca M. (2025). Reforma recursului: Temeiuri de recurs noi, migrene juridice noi. https://www.bizlaw.md/reforma-recursului-temeiuri-de-recurs-noi-migrene-juridice-noi
6. Jimbei I., Luca M. (2025). II. Reforma recursului: Temeiuri de recurs noi, migrene juridice noi. https://www.bizlaw.md/ii-reforma-recursului-temeiuri-de-recurs-noi-migrene-juridice-noi
7. Ministerul Justiției al RM (2023). Proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curţii Supreme de Justiţie). *Nota Informativă.* https://justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2023.06.27_pl_conex_csj_nota.pdf

**Coordonatorştiinţific: BÂCU Adelina, dr., conf., univ.**
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu Bodoni 61
e-mail: bacu.adelina@ase.md